

Osaamisintensiivisten palveluyritysten innovaatioita Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa

DOLOREUX, DAVID, MARK FREEL & RICHARD SHEARMUR (2010; toim.). *Knowledge-intensive business services. Geography and innovation*. 246 s. Ashgate, Farnham.

Innovaatioiden ja osaamisintensiivisten palveluyritysten (*knowledge-intense business service*, KIBS) tutkimus on ollut voimakkaassa kasvussa. Kuitenkin näkemykset alueiden merkityksestä näille yritykselle vaihtelevat, koska alueiden ja yritysten suhteet ovat monimutkaisia ja epäsuoria. David Doloreuxin, Mark Freelin ja Richard Shearmurin toimittama teos kokoaa useiden eurooppalaisten ja pohjoisamerikkalaisten empiiristen tutkimuksien avulla tätä moninaisuutta yksien kansien väliin.

Kirjoittajien joukossa on useita nimekkäitä tutkijoita johtamisen, innovaatiotutkimuksen ja maantieteen aloilta. Artikkeleiden näkökulmaksi toimittajat nimeävät innovaatioyhteistyön osaamisintensiivisten palveluyritysten ja niiden teollisuuskumppanien välillä. Teok-

ssa kysytään, kuinka osaamisintensiivisten palveluyritykset välittävät liiketoimintatietoja asiakkailleen, ja mikä on näiden yritysten merkitys paikallisessa, alueellisessa ja kansainvälisessä kontekstissa. Kirjan tavoitteena on osoittaa monipuolisesti maantieteellisen ja instituutionaalisen ympäristön vaikutus prosesseihin, jotka yhdistävät osaamisintensiivisen liike-elämän palvelut, innovaatiot ja alueen.

Toimittajat esittävät, että osaamisintensiivisten palveluyrityksien vaikutusta innovaatioihin voi tarkastella hyvin monista näkökulmista. Pääpiirteissään lähestymistavat on kuitenkin jaettavissa kahteen kategoriaan. Ensimmäinen tulkitsee osaamisintensiivisten palveluyrityksien olevan itseoikeutetusti innovaattoreita, jotka tuottavat uusia palveluita ja palveluntoimitusmenetelmiä sekä etsivät uusia markkinoita ja markkinatekniikoita. Nämä yritykset haluavat hyödyntää innovaationsa itse. Ne joutuvat hyödyntämään laaja-alaista osaamista ja pohtimaan esimerkiksi immateriaalioikeuksiin liittyviä kysymyksiä.

Aihepiiriä voi lähestyä myös tutkimalla osaamisintensiivisiä palveluyrityksiä osana laajempaa talousjärjestelmää. Tällöin tutkijoita kiinnostaa, miten yritykset rakentavat vuorovaikutussuhteita ja toimivat osana innovaatioita tuottavaa talousjärjestelmää. Toimittajat toteavat, että näkökulmat eivät ole vastakkaisia. He perustelevat siten laajaa lähestymistapaansa, jossa osaamisintensiivisten palveluyritysten toimintaympäristö voi yhtä hyvin olla kansallinen, alueellinen tai molempia. Toimittajien mukaan kirja pyrkii ymmärtämään syvällisesti niitä monia tapoja, joilla osaamisintensiiviset palveluyritykset vaikuttavat laajoihin talousjärjestelmiin. Erityisesti teoksessa pohditaan, miten nämä tavat vaihtelevat erilaisissa alueellisissa ja kansallisissa konteksteissa.

Teos on rakenteeltaan tyypillinen kokoomateos; johdannon ja yhteenvedon väliin on sijoitettu yhdeksän artikkelia. Moneen suuntaan tähyävien kirjoitusten luonteva temaattinen ryhmittely olisi ollut mahdollista, vaikka se olisi helpottanut lukijaa. Artikkelit on järjestetty – toimittajien sanoin – löysän hierarkkisesti. Ensimmäiset kaksi artikkelia ovat makrotason analyysijä. Seuraavissa kolmessa kirjoituksessa on käyty laajoja alueellisia kyselyaineistoja ja tutkittu yksityiskohtaisella tasolla osaamisintensiivisten palveluyrityksien vuoro-vaikutusta muiden taloudellisten toimijoiden kanssa. Neljä viimeistä kirjoitusta esittelevät tapaus-tutkimuksia, jotka syventävät osaa aiemmin avatuista teemoista.

Teoksen ensimmäisessä artikkelissa Barney Warf tutkii osaamisintensiivisten palveluyrityksien merkitystä kansainvälisessä kaupassa yhdysvaltalaisen yritysten ja markkinoiden näkökulmasta. Samasta aiheesta jatkaa kanadalaisten osaamisintensiivisten palveluyrityksien alueellista jakautumista ja kasvuaikutuksia tarkasteleva Shearmur. Freelin aiheena on osaamisintensiivisten palveluyrityksien merkitys toisten yritysten innovaatioiden syntymiselle. Hän käyttää aineistonaan Pohjois-Britannian yrityksiä. Pohjoismaista näkökulmaa teokseen tuovat esimerkit Norjasta ja Suomesta. Heidi Wiig Aslesen ja Arne Isaksen pohtivat norjalaisten osaamisintensiivisten palveluyrityksien toimintaa tiedonvälittäjinä alueellisessa innovaatiojärjestelmässä. Mika Kautonen ja Marja Hyypiä tarkastelevat puolestaan suomalaisten yritysten välittäjäroolia eri mittakaavatasojen välillä.

Mikrotasoa käsittelevät tapaus-tutkimukset perehdyttävät muun muassa tiedonvaihdon laajuuteen ja merkittävyyteen osaamisintensiivisten palveluyrityksien ja asiakkaiden välillä Québecissa sekä Wienin ohjelmistok-

klusterin tapoihin hankkia ja välittää tietoa niin paikallisella kuin globaalillakin tasolla. Teoksessa analysoidaan myös osaamisintensiivisten palveluyrityksien toimintaa osana Ottawan innovaatiojärjestelmää. Selvimmin mikrotasolle laskeudutaan teoksen viimeisessä artikkelissa, jossa Emmanuel Muller, Andrea Zenker ja Jean-Alain Héraud tutkivat yksilöiden roolia tiedonkeruussa ja -välityksessä osaamisintensiivisten palveluyrityksien sisällä.

Jokainen artikkeli on erillinen empiirinen tutkimus laajahkoine kvantitatiivisine analyyseineen. Lisäksi kirjoittajat esittelevät lukuisia näkökulmia ja teorioita. Näkökulmien moninaisuus on sekä teoksen vahvuus että heikkous. Lukija saa monipuolisen kuvan osaamisintensiivisten palveluyrityksien toimintaympäristöistä ja aluesuhteista, mutta kokonaisuus jää väkisin hieman pirstaleiseksi. Siksi teoksen ansiokas yhteenvedo-osio onkin tarpeen. Haasteellinen aihe tuottaa usein mielenkiintoisten tulosten lisäksi enemmän kysymyksiä kuin vastauksia. Näitä jatkokysymyksiä toimittajat esittävät yhteenvedossaan runsaasti.

Useimmat kirjoittajat ovat rakentaneet teksteistään onnistuneita kokonaisuuksia, joissa teoria ja empiria ovat tasapainossa. Taso kuitenkin vaihtelee. Tasapainoilu teoreettisen taustan, alueen erityispiirteiden kuvaailun, tutkimusasetelman ja varsinaisten tuloksien kanssa on aina vaikeaa, kun tekstimitta on rajallinen. Onneksi kirjoittajat sortuvat vain harvoin kuvailemaan empiriaa ja alueellisia taustoja liian laajasanaisesti.

Teoksen vahvuksina voidaan pitää kirjaprojektin toteutustapaa sekä teoksen laajaa johdantoa ja yhteenvedoa. Kirjaa on työstetty kahdessa varten järjestetyssä seminaarissa. Tämä on varmasti auttanut kirjoittajia yhdistämään näkökulmiaan. Teos on suunnattu niin opiskelijoille, tutkijoille kuin päätöksentekijöillekin. Erityisen hyvin se soveltuu innovaatioiden ja osaamisintensiivisten palveluyritysten tutkijoille, jotka pystyvät näkemään syvälle empiiristen tulosten taakse. Johdanto ja yhteenvedo perehdyttävät myös teoreettisiin näkökulmiin sekä artikkeleiden teemoihin ja tuloksiin, joten kirjasta on varmasti hyötyä ”vasta-alkajillekin”. Helpolla ei teos kuitenkaan lukijaansa päästä, sillä kansion välissä on paljon asiaa niin teoreettisesti kuin empiirisestäkin.

KATARIINA ALA-RÄMI

*Maantieteen laitos,
Oulun yliopisto*

